

บทที่ ๖

ศาสนาเต๋า (Taoism)

๑ ข้อที่ควรทราบทั่วไป

ในหนังสือเรื่องศาสนาเปรียบเทียบ ผู้เขียนกล่าวถึงศาสนาเต๋ไว้ในแง่แห่งลัทธิธรรมและคัมภีร์ ในหนังสือเห็นสมควรกล่าวถึงศาสนาเต๋า ในแง่ประวัติตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันอย่างย่อ ๆ คือ :-

ศาสนาเต๋านั้นเริ่มต้นในฐานะเป็นปรัชญา คือไม่มีพิธีกรรม ไม่มีข้อปฏิบัติอะไรเป็นพิเศษมากไปกว่าข้อคิดและคำสอนที่ปรากฏในคัมภีร์เต๋าเตกเกง ต่อมาภายหลังจึงได้พัฒนาขึ้นเป็นศาสนา มีศาสนสถาน มีนักบวชที่เรียกว่า เต๋าดื้อ และมีพิธีกรรมของคนโดยเฉพาะ

ประวัติของเต๋าคือผู้แต่งคัมภีร์เต๋าเตกเกงจะกล่าวในภาคประวัติคำสอน แต่ในที่นี้จะกล่าวถึงประวัติที่เต๋ากลายมาเป็นศาสนา

จางเหยียนจื่อ ผู้มีด่วนดำคัญในการตั้งราชวงศ์ซัน ได้รับยกย่องว่าเป็นบูรพาจารย์ท่านหนึ่ง ในบูรพาจารย์ชั้นแรก แห่งค้ำฉานเต๋า ต่อมาจางเต๋าหลังผู้ได้รับตำแหน่งตั้งทอด มาเป็นบุคคลที่ ๘ ต่อจากจางเหยียนจื่อ ได้รับสถาปนาให้เป็น พระตั้งฆราวาสแห่งค้ำฉานเต๋าเป็นองค์แรก เมื่อ ค.ศ. ๓๔ หรือ พ.ศ. ๕๒๗ ต่อจากนั้นผู้รับตำแหน่งตั้งกันมากได้รับฐานะ เป็นประมุขทางค้ำฉาน ในปี ค.ศ. ๔๒๓ (พ.ศ. ๙๖๖) พระ จักรพรรดิแห่งประเทศจีน ได้ทรงแต่งตั้งให้พระตั้งฆราวาสแห่ง ค้ำฉานเต๋า และผู้ตั้งตำแหน่งแทนมีฐานะเป็น “เทียน จื่อ” หรือ “อาจารย์ต๋วงร่ว” ในปี ค.ศ. ๓๐๓๖ (พ.ศ. ๘๕๕) จางเหยียนจื่อได้รับมอบหมายอาณาเขตอันกว้าง ขวางในเมืองเกียงต๋อ ถ้ากวางซาว บนภูเขา มังกร—เต๋อ ซึ่งกล่าวกันว่าจางเต๋าหลังได้ค้นพบยาอายุวัฒนะ และได้ตั้ง ษัพนต๋วงร่วไปภายหลังที่มีอายุยืนถึง ๓๒๓ ปี ยังคงถือว่า เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ในฐานะเป็นที่อยู่แห่งพระตั้งฆราวาส. เต๋าต๋อ หรือพระแห่งค้ำฉานเต๋า บางคนก็แต่งงานมี ครอบครัว บางคนก็บำเพ็ญตนแบบฤษี แดงหาอมตภาพ (ความเป็นผู้ไม่ตาย) โดยการบำเพ็ญฉานและประพฤติ พรตพรหมจรรย์

ข้อความย่อ ๆ ที่กล่าวมานี้ เก็บจากหนังสือ China Handbook ปี ๑๙๕๕-๑๙๕๖ พิมพ์ในไต้หวัน คือไปนี้จะกล่าวถึงศาสนาเต๋าตามลำดับปี ซึ่งมีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้น โดยเก็บความจากหนังสือของ ดร. โรเบิร์ต ชูม หน้า ๑๔๒

๒๐๒ ปี ก่อน ค.ศ. หรือ พ.ศ. ๓๓๑ จักรพรรดิซีวงศ์ตั้งเผ่าตำรวจของซงจ้อ เขตศาสนาเต๋า ตั้งบริเวณเรือเที่ยวสำรวจหาเกาะวิเศษ เพื่อจะหาพญกษัตริย์ที่กินแก้วไม่ตาย

ค.ศ. ๑ หรือ พ.ศ. ๕๔๓ ผู้นับถือศาสนาเต๋าชั้นหัวหน้าในประเทศจีน พยายามปรุงยาเม็ดที่กินแล้วไม่ตาย

ค.ศ. ๑๕๖ หรือ พ.ศ. ๖๙๙ จักรพรรดิหวันไต้ทำพิธีเซ่นไหว้เจ้าจ้อเป็นครั้งแรก

ค.ศ. ๕๗๔-๕๘๑ หรือ พ.ศ. ๑๑๑๗-๑๑๒๔ จักรพรรดิฉู่ ได้ประกาศลำดับอาวุโสของศาสนา คือ

๑. คำสอนขงจื้อ ๒. คำสอนเต๋า ๓. คำสอนพุทธ แต่ต่อมา
ก็เกิดความรู้สึกเกี่ยวกับคำสอนเต๋าและคำสอนพุทธ จึงมีคำสั่งให้
ยุบเลิกเสีย แต่จักรพรรดิถังซ่งซันเสี่ยวราชต่อมาได้กลับตั้ง
ให้สถาปนาคำสอนเต๋าและคำสอนพุทธขึ้นอีก

ค.ศ. ๖๕๐-๖๘๔ หรือ พ.ศ. ๑๑๙๓-๑๒๒๗
เต๋าจ้อได้รับยกย่องให้เทียบเท่าพระจักรพรรดิ และข้อเขียน
ของเต๋าจ้อให้ใช้เป็นวิชาในการสอบไล่ของทางราชการด้วย

ค.ศ. ๗๑๓-๗๘๒ หรือ พ.ศ. ๑๒๕๖-๑๒๘๕
จักรพรรดิไท่ยูน ทรงตั้งแจกจ่ายคัมภีร์เต๋าแจกแจงไปทั่วพระ
ราชอาณาจักร และเสด็จพระโอรสซึ่งทางการของคำสอน
เต๋ารุ่งเรือง อันแสดงถึงความเชื่อถือในของขงจื้อหรือ
ของวิเศษเพิ่มขึ้น

ค.ศ. ๘๒๕-๘๒๗ หรือ พ.ศ. ๑๓๖๘-๑๓๗๐
จักรพรรดิเปาติ ทรงรับได้หม้อวิเศษทางคำสอนเต๋าทูตคนให้

ไปอยู่ทางจังหวัดไค้สุด ๒ จังหวัดประเทศจีน ในข้อหาว่า
เป็นคนเจ้าได้ที่เพทุบาย

ค.ศ. ๘๕๑-๘๕๗ หรือ พ.ศ. ๑๓๘๔-๑๓๙๐
จักรพรรดิซ่งมั่งคั่งตั้งให้มีวัดและสำนักทางศาสนาเต๋าและ
ศาสนาพุทธทั้งหมด ต่อมากลับตั้งให้ศาสนาเต๋าเป็นศาสนา
ที่พอพระราชหฤทัยของพระจักรพรรดิ แต่ให้พระพุทธศาสนา
เป็นศาสนาต่างชาติ แล้วยกด้วยพระโอรสพิเศษทางศาสนา
เต๋า เพื่อให้พระชนมายุยืนและเหาะเหินเดินอากาศได้

ค.ศ. ๑๖๖๑-๑๗๑๑ หรือ พ.ศ. ๒๒๐๔-
๒๒๖๔ จักรพรรดิถังมั่งคั่งตั้งตงโทยพวกที่อ้างตนเป็นหมอ
วิเศษของศาสนาเต๋า รวมทั้งผู้ไปรักษาคัวด้วย ห้ามการ
ชุมนุม การเดินขบวนของผู้ถือศาสนาเต๋า พยายามที่จะบีบ
คนศาสนาเต๋านิกายต่าง ๆ

ค.ศ. ๑๙๐๐ หรือ พ.ศ. ๒๔๔๓ มีกบฏพวกมอญ
ที่เกิดขึ้นในศาสนาเต๋านิกายพิเศษนิกายหนึ่ง ผู้เชื่อว่าร่าง

กายของพวกเขาอยู่ยงตอกระสุนปืนของข้าศึก ด้วยเชื่อตาม
ถ้อยคำในคัมภีร์เต๋าแตกเกงบทที่ ๕๐ ซึ่งกล่าวถึงผู้อยู่เหนือ
ความตายว่า จะไม่เป็นอันตรายจากสัตว์ร้ายหรืออาวุธใน
การสงคราม

จากประวัติย่อเรียงตามลำดับเหตุการณ์ที่ดำเนิน
ท่านผู้อ่านคงจะพอเห็นเค้าของคำทำนายเอาไว้แล้วว่า เมื่อ
พัฒนาจากปรัชญาเป็นคำทำนายแล้ว ก็กลายเป็นคำทำนายที่หนัก
ไปในเรื่องฤทธิเดชเวทมนต์ของขลัง มากด้วยการแสวงหา
ยาอายุวัฒนะ หรือยาที่กินไปแล้วอายุจะยืนไม่รู้จักตาย และ
ความขม ๆ ตง ๆ ของคำทำนายนั้น ก็ขึ้นอยู่กับจักรพรรดิจีน
คือถ้าทรงเลื่อมใส เค้าก็รุ่งเรือง ถ้าทรงเห็นว่าเดอะเทอะและ
ตั้งปราม เค้าก็ซบเซา

ศิษย์ทั้ง ๔ ของเล่าจ้อ ศิษย์รุ่นหลังของเล่าจ้อผู้
แต่งคำราต่าง ๆ เนื่องด้วยคำทำนายเค้า และได้รับยกย่องให้
เป็นปราชญ์ ๔ คน คือ จวงจ้อ, เตยะจ้อ, เกงซังจ้อ และ
เวินจ้อ นักปราชญ์ทั้ง ๔ นี้ได้รับสถาปนาจากพระจักรพรรดิ

จันให้ได้รับยศหรือตำแหน่งเป็นพิเศษ (เป็นการแต่งตั้งด้วย
 วัตถุประสงค์คุณงามความดี เมื่อบุคคลเหล่านั้นต้องดับไปแล้ว
 เช่นเดียวกับที่พระเจ้าอโศกได้รับสถาปนาให้เทียบเท่าพระจักร-
 พรรดิ หรือเจ้าจันได้รับยกย่องให้เทียบเท่าพระจักรพรรดิ
 ฉะนั้น) ศิษย์ทั้ง ๔ คนตำราบางเล่มกล่าวว่า เป็นคนที่เกิด
 ในศตวรรษที่ ๔-๕ ก่อนคริสตกักราช และมาได้รับสถาปนา
 ให้มีศักดิ์ตำแหน่งเมื่อศตวรรษที่ ๘ (ค.ศ. ๗๗๒ หรือ พ.ศ.
 ๓๓๑๕) แต่ปัญหาเรื่องศักราชควรได้รับการสอบสวนหลาย
 แห่ง เช่นสันนิษฐานว่าจันจอตายเมื่อปี ๒๗๕ ก่อน ค.ศ. ฉะนั้น
 จันจันจึงเป็นบุคคลที่มีชีวิตมาจนถึงศตวรรษที่ ๓ ก่อน ค.ศ.
 แม้ว่าจะเกิดในศตวรรษที่ ๔ ก่อน ค.ศ.

หลักธรรมของศาสนาเต๋า ถ้ากล่าวตามคัมภีร์
 เต๋าเตกเกง หลักธรรมของศาสนาเต๋าก็คือการดำรงชีวิตให้
 กตมกตัมกับธรรมชาติ หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือการ
 พยายามทำให้ถูกหลักของเต๋า ได้แก่บำเพ็ญคุณงามความ
 ดี แต่อย่าฟุ้งเพื่อหือเหิม อย่าอยากเป็นใหญ่เป็นโต จง
 พยายามทำจิตใจให้สงบระงับ ถ่อมตัวเหมือนน้ำที่ท่าประ

โยชน์ให้ แต่ไม่แข่งขันกับใครเลย พยายามอยู่ในที่ต่ำเสมอ
 ก่อด้วยรอยโรคหัดกรรมของศาสนาต่ำ มีทั้งภาคโลก
 ภาคธรรม แต่หนักในทางธรรม คือการครองชีพแบบไม่
 โดดโตนทะเลทรายาน นำเดี่ยวตายที่หัดกรรมตั้งก่อกำมิได้
 รับการส่งเสริมจริงจังนัก กัดบ่มการส่งเสริมทางเครื่องวาง
 ของขดง เวทมนต์คาถา และการแสวงหายากินแต่ด้วยยูน
 หรือกินแต่ไม่ตายกันมากกว่า คือไปนั้นจะคัดข้อความบาง
 ตอนจากคัมภีร์เตาแตกเองมาตงไว้เพื่อประกอบการพิจารณา
 ด้วย

“ความดีสูงสุดเหมือนอย่างน้ำ ทำดีต่อทุกสิ่ง
 และไปอยู่ในที่ซึ่งคนทั้งหลายคูหมั้น (อยู่ในที่ต่ำ)
 โดยไม่ปริปากบ่น แต่การทำเช่นนั้นนี้ใกล้เคียงกับ
 ธรรมชาติแห่งเตา. ถ้าความดีของบ้านมาจากดิน,
 ความดีของใจอยู่ที่ความลึกซึ้ง, ความดีของมิตรภาพ
 อยู่ที่ความรัก, ความดีของคำพูดอยู่ที่ความซื่อสัตย์,
 ความดีในการปกครองอยู่ที่ความเป็นระเบียบ, ความ
 ดีของธุรกิจอยู่ที่ความสามารถ, ความดีของการกระ

ทำอยู่ตลอดเวลา เมื่อเป็นเช่นนั้น สันติจึงเป็นจุดหมายปลายทางของเค้า ซึ่งจะไม่ทำให้ใครเดินออกนอกทางได้。” (บทที่ ๘ ฉบับอังกฤษด้านวนแปลของแบดกนีย์).

“การถือเอาทุกสิ่งที่ท่านต้องการ ก็ยังไม่ดีเท่ากับหยุดเมื่อควรหยุด. มีแผนการและแหลมคม (มากเกินไป) นั้นแหละท่านจะรักษาไว้นานไม่ได้. ไม่มีใครรักษาบ้านที่เต็มไปด้วยหยกและทองคำไว้ได้. ทริศ อำนาจและความเย่อหยิ่ง ย่อมทิ้งความพินาศไว้ให้ เมื่อชื่อเสียงและความสำเร็จมาสู่ท่านจงปล่อยวางมันเสีย. นั่นคือ เค้า หรือทางอันประเสริฐ.” (บทที่ ๘ ฉบับอังกฤษด้านวนแปลของแบดกนีย์)

“ไม่มีอะไรอ่อนซึ่งไปกว่าน้ำ แต่เมื่อน้ำโจมตีหรือต่อต้านสิ่งที่แข็งบางอย่าง ก็ไม่มีอะไรต่อสู้

๑. ในศาสนาเปรียบเทียบ หน้า ๖๒ ผู้เขียนยกสุภาษิตนี้มาเหมือนกัน แต่คำแปลเพี้ยนกัน เพราะในที่นี้ใช้ฉบับสำนวนจีนชุดถึง

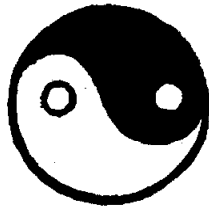
มันได้ และไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงทางของมันได้
 ทุกคนรู้อะไรที่ว่าความอ่อนน้อมนัยเห็นอความแข็ง
 ความสุภาพอ่อนน้อมนัยความกระด้าง ซึ่งเป็นอุปสรรค
 ของมนุษย์ แต่ก็ไม่มีใครทำให้เห็นว่าเป็นเช่นนั้น
 ได้อย่างไร. เพราะเหตุนี้นักปราชญ์จึงกล่าวว่
 เฉพาะผู้ที่รับเอาความอับอายของชาติ (มาเป็นของ
 ตน) จึงเหมาะที่จะเป็นผู้ครองเมืองทศ. เฉพาะผู้ที่
 ยอมรับเอาความไม่ศิไมงามของโลกมาไว้เป็นของ
 ตน จึงควรเป็นกษัตริย์ (ผู้ครองโลก). นเป็นคำที่
 เหมือนจะไม่ใช่จริง (แต่ก็เป็นจริง)” (บทที่ ๗๗
 ฉบับอังกฤษจำนวนแปดของแบดกนีย์).

สัญลักษณ์ของศาสนาเต๋า เท่าที่สอบค้นแล้ว
 สัญลักษณ์โดยตรงของศาสนาเต๋า คือ รูปเลาจือขี้กระ-
 บือ อันหมายถึงการเดินทางตรงสุดท้าย เมื่อออกจากหน้าที่

๑. ลินขุถึงแปลว่า ไม่มีใครรู้ ไม่มีใครนำมาปฏิบัติ
๒. แบดกนีย์ใช้คำว่า *Paradox* ส่วนลินขุถึงใช้ว่า *Straight words seem crooked* (คำตรงที่คล้ายจะคดงอ) โปรดดูคำอธิบายในหนังสือศาสนาเปรียบเทียบของผู้เขียนหน้า ๕๕-๖๕.

ราชการแล้ว ไปพรมแดนบ้านตะวันตกเฉียงเหนือของเมือง
ไซหนาน ต่อจากนั้นก็ไม่มีใครทราบอีกว่าเจ้าจ้อไปไหน เป็น
คดียาวร้ายได้อย่างไร

สัญลักษณ์อีกอย่างหนึ่ง ก็คือรูป ยิน-หยาง เช่น
เดียวกับที่กล่าวกันว่า ศาสนาขงจื้อใหม่ในราชวงศ์ซุง (พ.ศ.
๑๕๐๓-๑๗๒๒) ใช้สัญลักษณ์ยิน-หยางเหมือนกัน

ในตอนที่ว่าด้วยศาสนาขงจื้อ ผู้เขียนไม่ได้อธิบายว่า
ยิน-หยางหมายถึงอะไร ด้วยตั้งใจไว้ว่าจะนำมาอธิบายเมื่อ
ถึงศาสนาเต๋า จะได้อ้างบทกัมภีร์เต๋าแตกแอง ซึ่งกล่าวถึง
ยิน-หยางได้ประกอบการพิจารณาด้วย

คำว่า ยิน—ยาง เป็นคำแด่ดงถึงดั่งที่เป็นของคู่กันใน
ธรรมชาติ คือยินได้แก่ความมืด, เงามืด, ความหนาวเย็น,
ความอ่อนแอ, เพศหญิง. ส่วนยางได้แก่แสงสว่าง, ความ
ร้อน, ความเข้มแข็งหรือพลังกำลัง, เพศชาย. ต่อมาเครื่องหมาย
หมายนัยเป็นของคู่กันที่คิดไว้ตามประเพณี เพื่อป้องกัน
กันเด่นยดจัญไร

การละเอียดยกยอนว่า ยิน—ยางนี้เป็นของคู่กันแต่คำ หรือ
คำต่างของใจกันแน่จะยากแก่การตัดสิน เพราะบางคนจึง
เด่นออกความเห็นว่ายิน—ยางนี้เป็นที่ชนะเรื่องโลกและเรื่อง
ธรรมชาติ ที่มีมาในความคิดเห็นของชาวจีนแต่โบราณกาล
ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นคำต่างนามเมืองที่มีอยู่ก่อนสมัยเจ้าจอ
(ผู้ให้กำเนิดแก่คำต่างแต่) และของจอ (ผู้ให้กำเนิดแก่
คำต่างของจอ)

ในคัมภีร์เต๋เต็กเกบที่ ๔๒ มีกล่าวถึงยิน—ยาง
ไว้ ดังนี้ :—

“จากเต้า หนึ่งก็เกิดขันธ์
 จากหนึ่ง สองก็เกิดขันธ์
 จากสาม สกลโลกก็ถูกสร้างขันธ์
 สกลโลกที่ถูกสร้างขันธ์นั้น เอา “อิน” ไว้
 ข้างหลัง เอา “อาน” ไว้ข้างหน้า
 ด้วยการรวมกันแห่งหลักทั่วไปนี้ สกลโลก
 จึงผสมกลมกลืนกัน —”
 (ฉบับอังกฤษด้านวอนดินยุดัง)

“เต้าทำให้เกิดหนึ่ง
 และหนึ่งทำให้เกิดสอง
 แล้วสองทำให้เกิดสาม
 และสามทำให้เกิดสิ่งอื่นทั้งปวง

“ทุกสิ่งเอาเงาไว้เบื้องหลังของมัน
 คือดวงอาทิตย์ไว้ในมือ
 โดยการผสมกันแห่งลมหายใจ”

-
๑. ลมหายใจของดวงอาทิตย์และเงา ก็คือความร้อนและความเย็น หรือลมร้อนลมเย็น

จากดวงอาทิตย์และเงา

สมดุลย์ (คือความเท่าเทียมพอเหมาะพอ
ดี) ก็มาสู่โลก."

(ฉบับอังกฤษด้านวนแบดกนีย์)

ในหนังสือคำแปลคัมภีร์เต๋าแตกแองของเจ้าจอบทที่
๕๒ มาลงไว้ถึงสองด้านวน คือของตีญตังชาวจีนด้านวน
หนึ่ง ของ ฮาร์. บี. แบดกนีย์ ประชาชนแห่งโอติเวทคอตเดจ
ผู้เคยเป็นมิชชันนารี และเป็นครูอยู่ในประเทศจีนอีกด้านวน
หนึ่ง เพื่อให้เห็นความเพี้ยนกันแห่งคำแปล และการใช้คำ
อันเกี่ยวกับยินและหยาง

เมื่อรวมความแล้ว ตัญตังชฉิน — ยางนี้จะถือว่า
เป็นทฤษฎีทางปรัชญาของชาวจีนโบราณก็ได้ เป็นแต่ว่า
เจ้าจ้อได้รับรอง และนำมาลงไว้ไว้ในคัมภีร์เต๋าแตกแองด้วย
จึงถือว่าเป็นตัญตังชฉินของคำต๋าเต๋า และศิษย์ของชงจ้อ
รุ่นหลังก็คิดว่า คัมภีร์ของชงจ้ออาจถอดความมาเป็น
ยิน — ยางได้ด้วย จึงถือว่าเป็นตัญตังชฉินของคำต๋า
ชงจ้อด้วย

๒. ประวัติศาสตร์

เจ้าจ้อ ผู้ได้รับยกย่องให้เป็นศาสดาแห่งศาสนาเต๋าน เกิดประมาณปี ๖๐๔ ก่อน ค.ศ. บางคนก็ว่าเกิดประมาณปี ๕๗๐ ก่อน ค.ศ. ถ้าคิดแบบแรกเจ้าจ้อก็มีอายุอ่อนกว่าพระพุทธเจ้าประมาณ ๑๘ ปี ถ้าคิดแบบหลังก็อ่อนกว่าประมาณ ๔๓ ปี^๑ เจ้าจ้อเป็นบุคคลในตระกูลแซ่ “ติ” เกิดในหมู่บ้านเล็ก ๆ แห่งหนึ่งในเมืองโฮ่หนาน

ขงจื้อมีอายุน้อยกว่าเจ้าจ้อประมาณ ๕๐ ปี ใ้เคยไปพบเจ้าจ้อ และได้รับคำตักเตือนจากเจ้าจ้อมิให้หลงหรือทะเยอทะยานเกินไป คอนั้นขงจื้อยังหนุ่ม อายุประมาณ ๓๐ ปี และเจ้าจ้ออายุมากแล้ว มีผู้กล่าวว่าพบกันเมื่อปี ๕๑๗ ก่อน ค.ศ. (พ.ศ. ๒๖ หรือ ๒๗) เมื่อพบกันแล้ว ขงจื้อได้สรรเสริญให้ศิษย์ของตนฟังว่า เจ้าจ้อนั้นเปรียบเหมือนมังกรที่เห็นตามแต่ฝ่าเมฆขึ้นไปสู่ท้องฟ้า

มีเรื่องเล่าว่า เจ้าจ้อรับราชการเป็นบรรณารักษ์แห่งหอสมุดหลวงที่เมืองเฉ่า และเมื่ออายุมากก็ลาออกเดินทาง

๑. คิดตาม พ.ศ. ของไทย พระพุทธเจ้าประสูติ ๕๐ ปี ก่อน พ.ศ. หรือ ๖๒๓ ปี ก่อน ค.ศ.

ไปทางตะวันตก นายประคตผู้รักษาค่านพรมแดนทิศตะวันตก
 เดียงเหนือแห่งเมืองโชนานจำได้ จึงขอให้เจ้าจอเขียน
 หนังสือให้คนตั้งเรื่องหนังสือ ซึ่งเจ้าจอออกได้เขียนคัมภีร์เตา-
 เตกเองอันมีอักษรประมาณห้าพันคำไว้ให้ แล้วได้เดินทาง
 จากไปโดยไม่มีใครทราบเรื่องราวเกี่ยวกับเจ้าจอกับขงจื๊อ

ข้อเปรียบเทียบระหว่างเจ้าจอกับขงจื๊อนั้น ดร. โรเบิร์ต
 ชุมกต่างไว้ว่า เจ้าจอคงจะปรากฏแก่ขงจื๊อเหมือนคนที่ฝัน
 ถึงโลกอื่น โผผินอยู่ในระหว่างก้อนเมฆแห่งความคิดฝันของ
 ตนเอง ส่วนขงจื๊อคงจะปรากฏแก่เจ้าจอเหมือนคนจาก
 เจ้าการ ที่เที่ยวดูนวดายในเรื่องราวของคนอื่น บุรุษผู้มีอิทธิ-
 พดมากที่สุดของจีนทั้ง ๒ นี้ แตกต่างกันอย่างแท้จริงในทาง
 ความสนใจ, จุดมุ่งหมาย, วิธีการ และระบบทั้ง ๆ ไป

ผู้ศึกษาคัมภีร์ทบทูกตทั้งต้องนั่งแต่งไว้ จะเห็นว่าเจ้าจอ
 เขียนหนักไปในทางธรรม ส่วนขงจื๊อหนักไปในทางโลก
 เพราะฉะนั้นทว่าความคิดเห็นของคนทั้งสองมุ่งไปคนละทาง
 จึงมองเห็นได้ชัด

๓. ประวัติคัมภีร์ศาสนา

คัมภีร์เต๋าแตกเองมีประวัติว่า เต๋าจ้อเขียนขึ้นเมื่อตา
ออกจากตำแหน่งบรรณารักษ์แห่งหอสมุดหลวงแล้ว หรือ
กล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ เขียนขึ้นใกล้ถ้ำถ้ำด้านภาคเหนือ
เพราะหลังจากนั้นไม่มีใครพบเต๋าจ้อ และบันทึกอะไรได้อีก

คัมภีร์เต๋าแตกเองอาจแยกคำได้ดังต่อไปนี้ เต๋าหรือ
เต๋า=ทาง, เตก=บุญ, ความดี, หรือคุณธรรม, เกง=สูตร
หรือวรรณคดีชั้นสูง รวมกันแล้วอาจแปลได้ว่า คัมภีร์แห่ง
เต๋าและคุณความดี

เพื่อที่จะเข้าใจความหมายแห่งคำว่า “เต๋า” และ
“เตก” ขอนำข้อความบางตอนในคัมภีร์เต๋าแตกเองมา
แปลไว้ คือ:-

บทที่ ๒๑ “เตก หรือ คุณธรรม ย่อมปรากฏขึ้น
ตาม “เต๋า” เท่านั้น. “เต๋า” เองก็เหมือนดังที่เห็นในความ
ฝัน ซึ่งเดือนดาวไม่แจ่มชัด, ในความฝันนั้นมภาพที่เดือน
ดาวไม่แจ่มชัด, ในภาพนั้นมถึงซึ่งคล้ายเงาในเงาขมุก
ขมัว —”

บทที่ ๒๓ “ผู้ซึ่งดำเนินตามเต๋าย่อมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับเต๋า, ผู้ซึ่งดำเนินตาม “เตก” ก็เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับ “เตก”, เมื่อตั้งตระหงาดอย่าง กังสดาลอย่าง กังสดาลทรงเขาคอย —”

บทที่ ๔๑ “เต๋า ให้กำเนิด, เตกหดอสังให้เคิบโต, วัตถุประสงค์ทำให้ปรากฏรูปร่าง, สถานการณ์ทำให้สมบูรณ์ เพราะฉะนั้นทุกสิ่งจึงบูชาเต๋า ยกย่องเตก. การบูชาเต๋า การยกย่องเตก มิใช่เกิดขึ้นโดยโชคหรือคำตั้ง แต่เป็นไปตามธรรมชาติของมันเอง เพราะฉะนั้นเมื่อเต๋าให้กำเนิด, เมื่อเตกหดอสัง, ทำให้เคิบโตและเจริญ, ให้ที่อยู่ที่พัก, จนกระทั่งถึงหงายบรรดถึงความเจริญเต็มที่, ให้กำเนิดแต่ไม่ถือกรรมสิทธิ์, ช่วยเหลือแต่ไม่เป็นเจ้าของ, เป็นใหญ่กว่า แต่ไม่บังคับบัญชา. นั่นคือเตกอันดัดดัด”

การนำคำอธิบายเรื่องเต๋ากับเตกคู่กันมาดั่งว่าไว้เช่นนี้ เพื่อให้เห็นความหมายของคำว่าเต๋าและคำว่าเตกตามที่ค้นหามาของเจ้าจอเอง

